

Daria Wieramiejczyk

DOI: 10.15290/bb.2018.10.32

*Białoruski Państwowy Uniwersytet Kultury i Sztuki
Mińsk*

<https://orcid.org/0000-0003-4609-3217>

Развіццё сучаснай мастацкай культуры Брэста ў кантэксце беларуска-польскіх культурных сувязяў

Сучасная мастацкая культура горада Брэста пры ярка выяўленай цэласнасці адрозніваецца дынамічнасцю і разнастайнасцю, што ў значнай ступені абумоўлена паралельным суіснаваннем і развіццём у мастацкім асяроддзі дзвюх важных культурных тэндэнцый: тэндэнцыі самаактуалізацыі самабытнасці гарадской мастацкай прасторы і тэндэнцыі суіснавання і рознаўзроўневага ўзаемадзеяння ў культуры горада мастацкіх культур памежных з Брэстам дзяржаў.

Аналізуючы асаблівасці развіцця мастацкай культуры Брэста ў кантэксце ўплыву другой тэндэнцыі, становіцца відавочным, што актыўнае ўзаемадзеянне з пагранічнымі мастацкімі культурамі садзейнічае інтэнсіфікацыі інтэграцыйных культурных працэсаў і фарміраванню ў Брэсце ўнікальнага, камфортнага для гараджан мультыкультурнага мастацкага асяроддзя, якое прываблівае замежныя турыстычныя патокі. Асноўны прынцып мультыкультур'я – раўнапраўнае суіснаванне розных формаў культурнага жыцця, раўнапраўе меншасцяў і большасці можна разглядаць як сістэмаўтваральны фактар грамадскага развіцця, які садзейнічае фарміраванню станоўчага іміджу Брэста на міжнароднай арэне¹.

---

¹ И. Котляров, *Межкультурный диалог как детерминанта межконфессионального согласия и толерантности*, (в:) *Беларусь в современном мире = Беларусь у сучасным свеце*: материалы XII Международной конференции, посвященной 92-летию образования Белорусского государственного университета, 30 октября 2013 г., Минск 2013, с. 324–326.

Істотную ролю ў фарміраванні сучаснай культурнай прасторы горада іграе цеснае ўзаемадзеянне мастацкай культуры Брэста з *польскай мастацкай культурай*. Асэнсаванне міжкультурнага дыялогу Беларусі і Польшчы ва ўмовах глабалізацыйных працэсаў уяўляецца вельмі актуальным, бо спрыяе захаванню і папулярнаму важных для абедзвюх краін матэрыяльных і духоўных культурных каштоўнасцяў, адкрывае новыя гарызонты для вывучэння асноўных тэндэнцый развіцця мастацкай культуры Брэста ў кантэксце спецыфікі развіцця мультыкультурнага гарадскога асяроддзя.

У рэчышчы актуальных фактараў, якія спрыяюць актыўнаму міжкультурнаму ўзаемадзеянню, варта разглядаць серыю разнапланавых мерапрыемстваў, арганізаваных пры падтрымцы *Генеральнага консульства Рэспублікі Польшча ў Брэсце і Польскага інстытута ў Мінску*. З'яўляючыся неад'емнай часткай сучаснай мастацкай культуры Брэста, выставы і арт-праекты, майстар-класы па розных відах мастацтваў, якія аб'ядноўваюць беларускіх і польскіх культурных дзеячаў, спрыяюць ініцыятыўнаму ўкараненню навацый у гарадскую мастацкую прастору і, як следства, станоўчай дынаміцы сучаснай культурнай сітуацыі ў горадзе.

Дзякуючы садзейнічанню Генеральнага консульства Рэспублікі Польшча ў Брэсце пашырыліся творчыя межы міжнароднага аб'яднання мастакоў «Mostek», у склад якога ўвайшлі 9 брэсцкіх мастакоў з польскімі каранямі². Прыярытэтнай задачай аб'яднання з'яўляецца мастацкая рэпрэзентацыя агульнай шматвяковай гісторыі дзвюх памежных дзяржаў, якая ажыццяўляецца з дапамогай візуалізацыі гістарычных месцаў, звязаных з прызнанымі ва ўсім свеце грамадскімі дзеячамі, асобамі, якія ўнеслі вялікі ўклад у развіццё айчыннай і сусветнай мастацкай культуры.

У гэтым ракурсе цікавыя мінулыя выставы – “Вобразы беларуска-польскага памежжа” (2014 г.) і «Дарогамі выдатных польскіх асоб на памежжы Польшчы і Беларусі» (2017 г.). Прадстаўленыя на выставе «Вобразы беларуска-польскага памежжа» карціны А. Улыбіна, А. Кандрацюк, Н. Крывіцкай і інш. былі аб'яднаны агульнай канцэптуальнай задачай – перадаць прыгажосць прыроды па абодва бакі беларуска-польскай мяжы, дзякуючы чаму пры выкарыстанні мастакамі шырокага спектру тэхнік і выразных сродкаў экспазіцыйная серада змагла захаваць мастацкую цэласнасць. Працы «Palac Niemcewi-

---

² А. Пашкевич, «Мостэк» над Бугам, [online], <http://www.nadbugom.by/mostek-nad-bugom/> [доступ: 20.08.2018].

czów w Skokach» А. Улыбина, «Kwiaty» А. Улыбіной, «Siedziba Kosciuszki w Kosowie» А. Кандрацюк, «Wołczyn» А. Жарэла, «Kościół Trójcy Przenajświętszej w Wołczynie» В. Панок-Татарнікавай выстаўкі «Дарогамі выдатных польскіх асоб на памежжы Польшчы і Беларусі» змаглі актуалізаваць агульныя падыходы гісторыка-культурнага развіцця беларускага і польскага народаў і адлюстравалі стаўленне мастакоў да праблемы захавання нацыянальнай спадчыны.

Далучэнню да традыцый і навацый польскай школы жывапісу спрыяе арганізацыя ў Брэсце выстаў польскіх мастакоў. Творчыя эксперыменты маладых мастакоў Польшчы сталі базісам для сэнсавай шматмернасці выстаў «Сіла абстракцыі», «Lostness», «Жываніс – студэнтны майстэрні прафесара Станіслава Бая і доктара Аркадыуша Карануды». Эвалюцыю плакатнай формы за апошнія 40 гадоў можна было прасачыць у рамках выставы педагогаў і студэнтаў Акадэміі мастацтваў у Катавіцах «Акадэмія 100 плакатаў». Аналіз асаблівасцяў мастацка-філасофскай інтэрпрэтацыі вобразаў хрысціянскіх святых сучаснымі польскімі іканапісцамі на выставе «Абагаўленне цела» дазволіў сфарміраваць комплекснае ўражанне аб развіцці польскага іканапісу на сучасным этапе.

Актыўнае развіццё супрацоўніцтва ў музейнай сферы, цікавасць грамадскасці да музейных артэфактаў, якія прадстаўляюць гісторыю Брэста ў 1921–1939 гг., сталі імпульсам для сучаснай візуалізацыі гісторыі беларуска-польскага памежжа міжваеннага перыяду: захаваных і зніклых архітэктурных помнікаў, асаблівасцяў паўсядзённага побыту, працоўных будняў і арганізацыі культурнага вольнага часу гараджан, мерапрыемстваў рэлігійнага характару. У гэтым аспекце варта адзначыць праект фатографа А. Малейкі «Брэст на скрыжаванні культур», які дазваляе ажыццявіць панарамную рэканструкцыю карціны архітэктурнай забудовы Брэста перыяду II Рэчы Паспалітай.

Улічваючы каласальныя магчымасці сродкаў мас-медыя ў развіцці міжкультурнага дыялогу, варта адзначыць, што арганізаваныя пры садзейнічанні Генеральнага консульства Рэспублікі Польшча ў Брэсце і Польскага інстытута ў Мінску мастацкія выставы досыць шырока асвятляюцца ў прэсе і на гарадскіх інтэрнэт-парталах, што спрыяе фарміраванню грамадскай думкі аб Брэсце, як аб гасцінным горадзе з багатым культурным жыццём.

Павелічэнню колькасці культурных кантактаў Брэста і Польшчы спрыяе конкурсная і фестывальная практыка, супрацоўніцтва ў канцэртна-гастрольнай сферы.

Польскае тэатральнае мастацтва дастаткова шырока прадстаўлена ў афішы штогадовага Міжнароднага тэатральнага фестывалю «Белая вежа»³. Стопрацэнтная напоўненасць канцэртнай залы і вулічных тэатральных пляцовак гаворыць аб цікавасці гледачоў да паказаных на фестывалі спектакляў «Партрэты польскіх каралёў» (рэжысёр К. Гарбачэўскі) Нацыянальнага Старога тэатра ў Кракаве, «Рэмуса» (рэж. Р. Бжык) Гданьскага тэатру «Мініяцюра», вулічнай камедыі «Сатырыяда» (рэж. Л. Енджэйчак) «Тэатра на чамаданах» (Вроцлаў).

Значнымі падзеямі мастацкай прасторы «Белай вежы» становяцца арганізаваныя пры падтрымцы Інстытута А. Міцкевіча ў Варшаве і Інстытута Польскага ў Мінску майстар-класы такіх знакавых у тэатральным мастацтве Польшчы персаналій, як К. Гарбачэўскі, С. Маеўскі і Р. Млечка. Акумуляуючы новыя напрамкі і ідэі сусветнага тэатральнага мастацтва, майстар-класы стымулююць прафесійную дзейнасць брэсцкіх тэатралаў, спрыяюць інтэнсіўнаму ўключэнню ўсіх жадаючых у працэс творчасці.

З багатымі традыцыямі польскай вакальнай і інструментальнай школы брэсцкі глядач можа пазнаёміцца на Міжнародным фестывалі музычнага мастацтва «Студзеньскія музычныя вечары» і Міжнародным форуме мастацтваў «Пярэсты цюльпан».

Сцэна Брэсцкага акадэмічнага тэатра карыстаецца папулярнасцю ў польскіх джазавых калектываў. Да найбольш маштабных праектаў джазавай накіраванасці, якія дазваляюць генерыраваць эстэтычныя перавагі сучаснай моладзі ў рамках беларуска-польскага культурнага супрацоўніцтва, можна аднесці выступы польскіх джаз-калектываў «Артур Дудкевіч трыо», «Audiofeeling Trio». Знаёмства з джазавым мастацтвам Польшчы і актыўная адаптацыя лепшых яго традыцый пры захаванні лакальнай спецыфікі ў музычнай культуры Брэста, праламленне джазавымі калектывамі горада вопыту фарміравання канцэртнага рэпертуару, арганізацыі гастрольнай дзейнасці польскіх джазавых калектываў з'яўляюцца важнымі умовамі для фарміравання самабытнай гарадской джаз-супольнасці.

Актывізацыя сувязяў з польскім акадэмічным музычным мастацтвам звязана з удзелам брэсцкіх музыкантаў на такіх прэстыжных музычных форумах, як Міжнародны конкурс ім. Ю. Зарэмбскага ў Варшаве, Міжнародны конкурс выканаўцаў на духавых інструментах у Варшаве і інш.

³ А. В. Усцінава, *Фестываль тэатральны «Белая вежа»* / А.В. Усцінава // Тэатральная Беларусь: энцыклапедыя: у 2 т. / пад агул. рэд. А. В. Сабалеўскага. – Мінск, 2003. – Т. 2 / рэдкал.: Г.П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. – С. 483–485.

Кантэкст міжкультурных мастацкіх сувязяў актуальны пры аналізе сучаснай тэатральнай дзейнасці Брэста. Варта адзначыць, што ў песным ўзаемадзеянні з польскім інстытутам у Мінску ў горадзе рэалізоўваюцца інавацыйныя тэатральныя праекты, сярод якіх – пастаноўка польскім рэжысёрам П. Пасіні з трупай тэатра драмы А. Міцкевіча «Дзядоў» (2015 г.)⁴. Шырыня вобразна-драматычнага спектру рэжысёрскага бачання дазволіла ажыццявіць у спектаклі трансляцыю сацыяльнай памяці і актуалізаваць неабходнасць захавання этнакультурнай спадчыны.

Важным фактарам міжкультурнага ўзаемадзеяння з’яўляюцца творчыя праекты, якія аб’ядноўваюць беларускіх і польскіх культурных дзеячаў. Дэманструючы адрозненні ў культурных традыцыях пры агульнасці каштоўнасцяў сучаснага пакалення, абменныя канцэрты і гастролі польскіх і беларускіх калектываў папулярызуюць самабытную культуру і культурныя каштоўнасці свайго народа.

Традыцыі добрасуседскіх адносін падтрымліваюць брэсцкія і польскія музыканты, якія традыцыйна прымаюць удзел у святкаванні Дня горада Тэрэспаль, пабраціма Брэста і Брэсцкага раёна. Марш-парад Брэсцкага гарадскога духавога аркестра ДУ «Брэсцкі гарадскі цэнтр культуры» пад кіраўніцтвам В. Ковалю, выступленні брэсцкіх танцавальных калектываў, салістаў эстрадных вакальных студый, музычнага калектыву «Музарт», паланійнага хору «Палессе» паралельна ці ў супрацоўніцтве з польскімі артыстамі з’яўляюцца яркім прыкладам адносін дыялагічнага характару ў культурнай сферы, актуалізуюць праблему сумеснай папулярызацыі пагранічнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны.

Заслужанае прызнанне харавыя калектывы Брэста, якія дэманструюць высокую выканальніцкую культуру, атрымліваюць на Міжнародным фестывалі «Усходнеславянскія калядкі» у г. Тэрэспаль. Міжнародная цікавасць да спецыфікі лакальнага харавога выканальніцтва абумовіла папулярнасць дадзенага фестывалю, які збірае харавыя калектывы з Беларусі, Польшчы, Украіны, Прыбалтыкі, Германіі. Яркім удзельнікам фестывалю з’яўляецца Народная харавая капэла настаўнікаў ДУ «Брэсцкі гарадскі цэнтр культуры», музыканты якой, выконваючы калядныя спевы, у поўнай меры дэманструюць як асаблівасці нацыянальнай спецыфікі харавога мастацтва, так і агульнасць народна-песенных вытокаў дзвюх памежных дзяржаў.

---

⁴ Е. Еремина, *Павел Пассіні*, [online], <http://kultprosvet.by/pavel-passini-kultprosvet/> [доступ: 25.08.2018].

Канструктыўнай міжкультурнай камунікацыі спрыяе актыўная творчая дзейнасць акадэмічнага хору польскай песні «Згода», у рэпертуары якога пераважаюць польскія духоўныя творы, нацыянальная польская музыка патрыятычнага характару. На канцэрты хору ў касцёле Узвышэння Святога Крыжа, у зале Брэсцкай абласной філармоніі збіраецца ўсё каталіцкае насельніцтва поліканфесійнага Брэста. Карэляцыя прафесійных музыкантаў і аматараў у рамках аднаго калектыву, варыятыўнасць выканальніцкага складу, з аднаго боку, спрыяюць захаванню высокага прафесійнага ўзроўню хору і дастатковасці рэсурсаў для звароту да сур’ёзнага харавога рэпертуару, а з другога боку, забяспечваюць магчымасць далучэння да музычнага мастацтва ўсіх жадаючых.

Сістэмаўтваральную функцыю ў інтэнсіўным міжкультурным абмене выконвае таварыства з абмежаванай адказнасцю «АКЦ Мост», прыярытэтнымі напрамкамі дзейнасці якога з’яўляюцца пашырэнне моўных адукацыйных праектаў, каардынаванне і падтрымка творчых аб’яднанняў, асацыяцый па інтарэсах, якія рэпрэзентуюць польскую культуру. Скрозь прызму інтэграцыйных мастацкіх працэсаў можна разглядаць арганізацыю грамадствам экскурсій па гістарычных мясцінах Польшчы, культурна-асветніцкіх паездак.

Развіццё мастацкай культуры Брэста ў разгляданы перыяд характарызуецца ўсталяваннем новых культурных сувязяў з польскімі навукоўцамі. Актывізацыі абмену навуковымі ведамі і прыцягненню ў навуковую супольнасць Брэста замежнай ініцыятывы спрыяе арганізаваная ў Брэсце міжнародная канферэнцыя «Берасцейскія кнігазборы», у рамках якой можна пачуць даклады значных у навуковым свеце асоб, сярод якіх – прафесар, доктар габілітаваны, загадчык кафедры старопольскай літаратуры Ягелонскага ўніверсітэта і Цэнтра даследаванняў польскай бібліяграфіі Эстрэйхераў В. Валецкі, доктар габілітаваны, прафесар, загадчык кафедры гісторыі Цэнтральнай і Усходняй Еўропы Універсітэта ў Беластоку А. Мірановіч, дактары габілітаваныя з Інстытута мастацтва Польскай акадэміі навук З. Міхальчык, М. Згліньскі і інш⁵.

Сумесная навуковая дзейнасць у сферы культуры і мастацтва беларускіх і польскіх навукоўцаў забяспечвае якасна новы ўзровень развіцця навукі ў горадзе, эфектыўнае асэнсаванне надзённых навуковых праблем.

⁵ Спіс удзельнікаў канферэнцыі, [online], <http://www.brl.by/sobytiya/iv-m-zhnarodnaya-navukova-praktychnaya-kanferentsyya/sp-s-udzeln-ka-kanferentsy/> [доступ: 20.08.2018].

Адэкватнай інтэрпрэтацыі гісторыка-культурнага развіцця прыгранічных тэрыторый у складаных умовах грамадска-палітычных трансфармацый спрыяе культурнае супрацоўніцтва паміж Беларуссю, Польшчай і Украінай у рамках трансгранічнага аб'яднання «Еўра-рэгіён Буг». Значнымі ў аспекце захавання агульнага гістарычнага кантэксту, падтрымкі культурнага дыялогу, папулярызацыі традыцый і агульных мастацкіх арыенціраў з'яўляюцца прадастаўленне ў рамках праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва магчымасці стажыроўкі для дзеячаў мастацтваў з Беларусі, Украіны і Польшчы ў г. Торунь, атрыманне еўрапейскіх грантаў на рэалізацыю культурных праектаў, удзел актывістаў аб'яднання ў арганізацыі фотавыставы рэалізаваных праектаў на Дні еўрапейскага супрацоўніцтва ў музеі пад адкрытым небам у г. Санок.

Такім чынам, разглядаючы развіццё сучаснай мастацкай культуры Брэста ў кантэксце беларуска-польскіх культурных сувязяў, можна зрабіць выснову, што канструктыўны культурны дыялог і непасрэднае ўзаемадзеянне Брэста і Польшчы на розных культурных узроўнях дазваляюць пазбегнуць канфрантацыі паміж мастацкімі культурамі суседніх дзяржаў і адкрываюць новыя грані для разумення іх мастацкай агульнасці пры несумненнай рэгіянальнай самабытнасці. Рэалізацыя сумесных беларуска-польскіх праектаў, аб'яднаных адзінай мастацкай ідэяй, спрыяе актуалізацыі мастацка-эстэтычнай значнасці розных з'яў мастацтва прыгранічных раёнаў і становіцца падмуркам для развіцця стабільных добрасуседскіх адносін.

L I T E R A T U R A

Eremina E., *Pavel Passini*, [online], <http://kultprosvet.by/pavel-passini-kultprosvet/> [dostup: 25.08.2018] [Еремина Е., *Павел Пассини*, [online], <http://kultprosvet.by/pavel-passini-kultprosvet/> [доступ: 25.08.2018].

Kotlârov I., *Mežkul'turnyj dialog kak determinanta mežkonfessional'nogo soglasiâ i tolerantnosti*, Belarus' v sovremennom mire = Belarus' u sučasnym svece: materialy XII Meždunarodnoj konferencii, posvâsennoj 92-letiû obrazovaniâ Belorusskogo gosudarstvennogo universiteta, 30 oktâbrâ 2013 g. / redkol.: V. G. Šadurskij [i dr.]. – Minsk: Izd. centr BGU, 2013 [Котляров И., *Межкультурный диалог как детерминанта межконфессионального согласия и толерантности*, Беларусь в современном мире = Беларусь у сучасным свеце: материалы XII Международной конференции, посвященной 92-летию образования Белорусского государственного университета, 30 октября 2013 г., Минск 2013].

- Paškevič A., «*Mostek nad Bugam*», [online], <http://www.nadbugom.by/mostek-nad-bugom/> [dostęp: 20.08.2018] [Пашкевич А., «*Мостэк над Бугам*», [online], <http://www.nadbugom.by/mostek-nad-bugom/> [доступ: 20.08.2018].
- Spis udzelnikaŭ kanferencyi, [online], <http://www.brl.by/sobytiya/iv-m-zhnarodnaya-navukova-praktychnaya-kanferentsyua/sp-s-udzeln-ka-kanferentsy/> [dostęp: 20.08.2018] [Спіс удзельнікаў канферэнцыі, [online], <http://www.brl.by/sobytiya/iv-m-zhnarodnaya-navukova-praktychnaya-kanferentsyua/sp-s-udzeln-ka-kanferentsy/> [доступ: 20.08.2018].
- Uscinava A., *Festywal' tэатral'ny «Белая вежа»* / A.V. Uscinava // *Tэатral'naâ Belarus': êncyklapedyâ: u 2 t. / pad agul. rэд. A. V. Sabaleŭskaga. – Minsk, 2003. – T.2 / rэдkal.: G.P. Raškoŭ (gal. rэд.) [i inš.]. – S. 483–485* [Усцінава А., *Фестываль тэатральны «Белая вежа»* / А.В. Усцінава // *Тэатральная Беларусь: энцыклапедыя: у 2 т. / пад агул. рэд. А. В. Сабалеўскага, Мінск 2003, т. 2.*]

S U M M A R Y

DEVELOPMENT OF THE MODERN ARTISTIC CULTURE OF BREST IN THE CONTEXT OF BELARUSIAN-POLISH CULTURAL RELATIONS

The article presents some trends in the development of modern artistic culture of Brest in the context of Belarusian-Polish cultural relations. Current factors that contribute to the active intercultural interaction are identified. The author of the article focuses also on Belarusian-Polish projects in the field of culture and art as a basis for the development of good and stable relations.

Key words: artistic culture, intercultural dialogue, integration of artistic processes, artistic representation, national heritage, regional identity.

S T R E S Z C Z E N I E

ROZWÓJ WSPÓŁCZESNEJ KULTURY ARTYSTYCZNEJ MIASTA BRZEŚĆ W KONTEKŚCIE BIAŁORUSKO-POLSKICH STOSUNKÓW KULTURALNYCH

Artykuł przedstawia pewne tendencje rozwoju współczesnej kultury artystycznej w Brześciu w kontekście białorusko-polskich stosunków kulturalnych, identyfikuje obecne czynniki promujące aktywne działania międzykulturowe i podkreśla wspólne białorusko-polskie projekty w dziedzinie kultury i sztuki jako podstawy rozwoju stabilnych stosunków dobrosąsiedzkich.

Słowa kluczowe: kultura artystyczna, dialog międzykulturowy, integracja procesów artystycznych, reprezentacja artystyczna, dziedzictwo narodowe, tożsamość regionalna.